

УДК 330.322

IMPACT OF DECENTRALIZATION ON THE INVESTMENT

ATTRACTIVENESS OF EU COUNTRIES AND UKRAINE

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ КРАЇН
ЄС ТА УКРАЇНИ

Kiriienko S. O. / Кірієнко С. О.

Postgraduate Student, Master of International Economic Relations

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1775-5345>

V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Square, 4, 61022

Анотація. Тези присвячені дослідженню впливу процесів децентралізації влади на інвестиційну привабливість країн ЄС та України, для чого проведено моделювання за трьома показниками: показником консолідованих державних витрат у відсотках від ВВП; платою користувача за використання у відсотках від ВВП; доходом від міжбюджетних трансфертів у відсотках до ВВП. Встановлено, що Україна за трьома показниками в цілому відповідає аналогічним показникам по іншим країнам ЄС. Для розрахунку впливу процесів децентралізації влади на інвестиційну привабливість країн ЄС та України використано показник прямих іноземних інвестицій. Встановлено, що постійний притік прямого іноземного інвестування за 2010-2020 рр. притаманний найбільш розвинутим країнам ЄС. За результатами побудови кореляційно-регресійної моделі зроблено висновок, що позитивний достатньо вагомий вплив на пряме іноземне інвестування в цілому по ЄС мають такі показники децентралізація як консолідовані державні витрати та плата користувача за використання. Для України процеси децентралізації поки що ніяк не впливають на покращення інвестиційної привабливості країни.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, децентралізація, показник консолідованих державних витрат у відсотках від ВВП, плата користувача за використання у відсотках від ВВП, дохід від міжбюджетних трансфертів у відсотках до ВВП.

Abstract. The thesis is devoted to the study of the impact of the processes of decentralization of power on the investment attractiveness of the EU countries and Ukraine, for which modeling was carried out using three indicators: the indicator of consolidated public expenditures as a percentage of GDP; user fees for use as a percentage of GDP; income from intergovernmental transfers as a percentage of GDP. It was established that Ukraine, by three indicators, generally corresponds to similar indicators in other EU countries. To calculate the impact of the processes of decentralization of power on the investment attractiveness of the EU countries and Ukraine, the indicator of foreign direct investment was used. It was established that a constant inflow of foreign direct investment for 2010-2020 is inherent in the most developed EU countries. Based on the results of constructing a correlation-regression model, it was concluded that such indicators of decentralization as consolidated public expenditures and user fees for use have a positive and significant impact on foreign direct investment in the EU as a whole. For Ukraine, the processes of decentralization have not yet had any impact on improving the country's investment attractiveness.

Key words: investment attractiveness, decentralization, consolidated government expenditure as a percentage of GDP, user fees as a percentage of GDP, revenue from intergovernmental transfers as a percentage of GDP.

Вступ

Серед основних складових сучасного інвестиційного середовища, що мають стратегічне значення для прийняття рішень, варто виділити: утворення

валютного союзу; формування політичного альянсу; інтеграцію соціального характеру; трансформацію конкурентного середовища; технологічний прогрес; а також міжкультурні розбіжності. Ці чинники виступають як зовнішні детермінанти, здатні як стимулювати інвестиційний розвиток країн, так і створювати додаткові ризики. У країнах Європи дедалі помітнішим стає зсув пріоритетів у бік децентралізації та кооперативних моделей взаємодії, що поступово витісняють традиційні підходи до конкуренції. Це питання є особливо актуальним для України, яка прагне досягти міжнародного визнання в якості рівноправного учасника світового інвестиційного простору.

Ступінь вивчення проблеми. Теоретичні засади та прикладні аспекти залучення іноземного капіталу в країнах ЄС та Україні є предметом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема Л. Антонюк, А. Бойка, Л. Борщ, А. Гайдучького, О. Гальцової, Л. Ганущак, В. Гриньової, Л. Гриценко, Б. Губського, А. Гуторова, Б. Данилишина, Я. Жаліла, О. Жилінської, О. Зінченко, С. Ілляшенка, О. Нечипорук, О. Фінагіної та інших. Водночас питання впливу процесів децентралізації державного управління на інвестиційну привабливість як країн ЄС, так і України, залишається недостатньо дослідженим, що зумовлює актуальність даної наукової роботи.

Метою дослідження є аналіз впливу децентралізаційних процесів на рівень інвестиційної привабливості в країнах Європейського Союзу та в Україні.

Постановка задачі. Для досягнення поставленої мети у дослідженні застосовується моделювання взаємозв'язку між показниками децентралізації та рівнем інвестиційної привабливості на основі трьох індикаторів: частки консолідованих державних видатків у ВВП; частки плати користувача у ВВП; частки доходу від міжбюджетних трансфертів у ВВП.

Виклад основного матеріалу.

У період з 1980-х років світ став свідком масштабної трансформації системи державного управління, яка отримала назву «тиха революція». Цей процес зумовлений низкою комплексних факторів, серед яких: демократичні трансформації у країнах Східної Європи, завершення епохи колоніалізму,

інтенсифікація глобалізаційних процесів, розвиток інформаційних технологій, утвердження прав людини через судову систему, посилення запиту громадян на відкритість і підзвітність влади. Успішність реалізації децентралізаційних реформ є неоднорідною по регіонах світу.

У рамках дослідження було обрано три ключові показники, що відображають рівень децентралізації: (1) частка консолідованих державних витрат у ВВП; (2) частка плати користувача у ВВП; (3) частка міжбюджетних трансфертів у ВВП. У ролі результативного показника застосовано обсяг прямих іноземних інвестицій, який характеризує чистий приплив капіталу, спрямованого на придбання суттєвої частки в управлінні підприємствами (10% або більше голосуючих акцій).

До складу цього показника входять власний капітал, реінвестовані прибутки, а також інші форми довгострокового і короткострокового капіталу, відповідно до платіжного балансу. Наведені статистичні дані ілюструють чистий приплив прямих іноземних інвестицій до національної економіки з іноземних джерел за вирахуванням відповідного відпливу капіталу.

На рисунку 1 представлено усереднені значення цього індикатора для країн Європейського Союзу та України за період 2010–2020 рр.

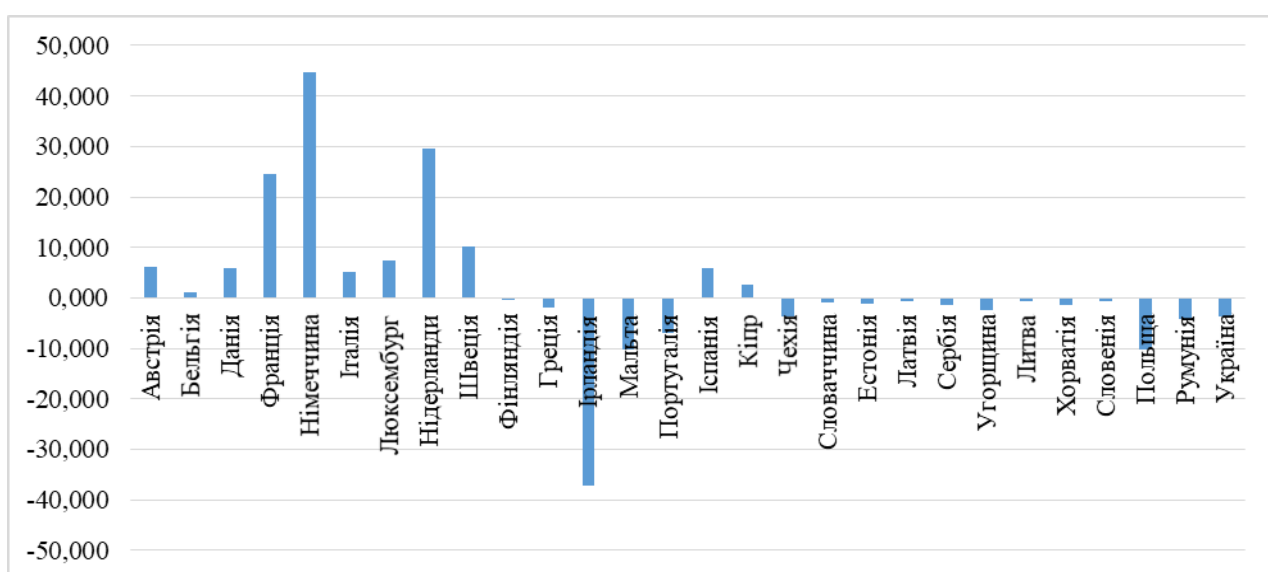

Рисунок 1. – Прямі іноземні інвестиції, млрд. дол. США (2010-2020 рр.)

Джерело: [1 – 4]

На рисунку 2 наведено динаміку прямих іноземних інвестицій по ЄС в цілому та Україні, млрд. дол. США.

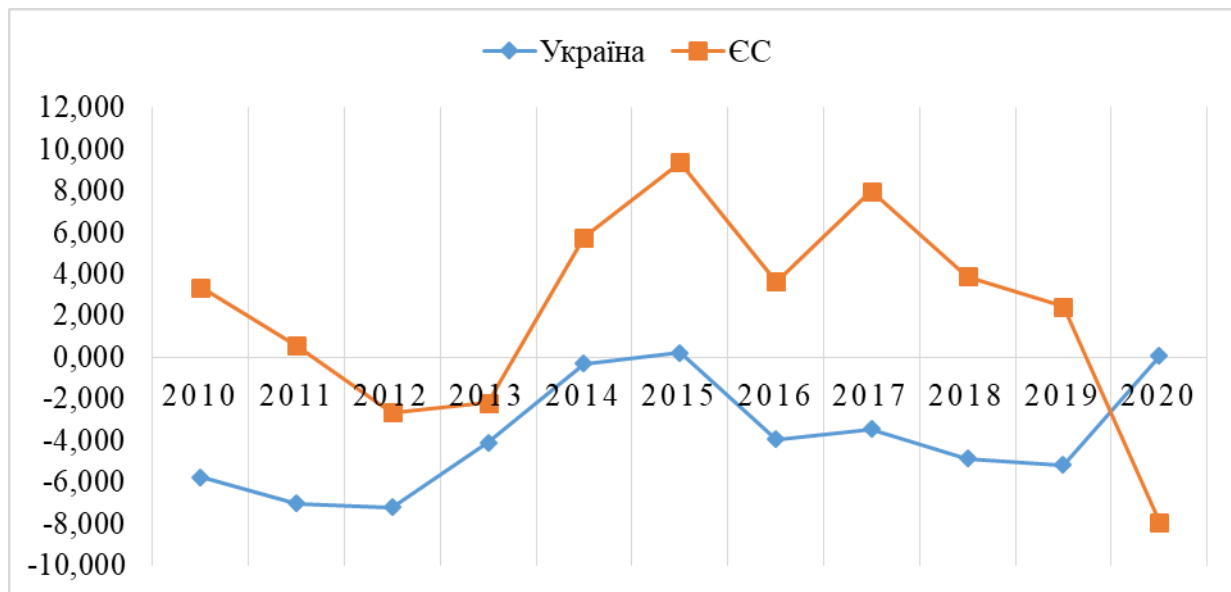

Рис. 2 – Динаміка прямих іноземних інвестицій по ЄС в цілому та Україні (2010-2020 рр.), млрд. дол. США

Джерело: [1 – 4]

Як свідчать наведені дані по окремих країнах, стійкий приплив прямих іноземних інвестицій у 2010–2020 роках був характерний для найбільш економічно розвинених країн Європейського Союзу — Австрії, Данії, Франції, Німеччини, Нідерландів, Швеції, Іспанії, Люксембургу, Італії та Бельгії. Усі інші держави, включаючи Україну, протягом зазначеного періоду демонстрували тенденцію до відтоку прямих іноземних інвестицій.

Загальна динаміка надходження прямих іноземних інвестицій як у країнах ЄС, так і в Україні свідчить про нестабільний характер інвестиційних процесів. У цілому по Європейському Союзу за досліджуваний період переважав приплив іноземного капіталу, за винятком 2020 року, коли через запровадження суворих карантинних обмежень і призупинення значної частини економічної діяльності спостерігалось різке скорочення інвестиційної активності. Водночас в Україні впродовж цього десятиліття домінувала тенденція до відтоку прямих іноземних інвестицій.

Для дослідження впливу децентралізаційних процесів на інвестиційну привабливість було застосовано кореляційно-регресійний аналіз. У якості залежної змінної (Y) використано обсяг прямих іноземних інвестицій, тоді як незалежними змінними (X_1 , X_2 , X_3) виступають: показник консолідованих державних витрат у відсотках до ВВП; плата користувача за використання у відсотках від ВВП; доходи від міжбюджетних трансфертів у відсотках до ВВП.

Таблиця 1 – Результати кореляційно-регресійного моделювання впливу децентралізації на інвестиційну привабливість ЄС та України

	Консолідовані державні витрати у відсотках від ВВП	Плата користувача за використання у відсотках від ВВП	Дохід від міжбюджетних трансфертів у відсотках до ВВП
	X_1	X_2	X_3
Австрія	0,130654	-0,46388	-0,31661
Бельгія	-0,15801	0,298856	0,135663
Данія	0,162329	0,424187	0,054763
Франція	0,179877	0,017432	-0,15739
Німеччина	-0,04296	0,544989	-0,06663
Італія	0,501418	-0,18003	0,164187
Люксембург	0,134662	-0,16478	-0,1686
Нідерланди	0,207425	0,000663	-0,23061
Швеція	-0,27048	-0,19131	0,11421
Фінляндія	-0,07809	-0,13448	-0,02493
Греція	-0,77451	-0,445	-0,20159
Ірландія	0,314932	0,473012	-0,49645
Мальта	-0,41324	0,383451	-0,48657
Португалія	-0,07526	-0,54262	0,086342
Іспанія	0,18449	-0,05769	-0,39218
Кіпр	0,616501	0,56168	0,25014
Чехія	-0,26668	0,258113	-0,14495
Словаччина	0,034366	-0,39285	-0,21486
Естонія	-0,41796	0,516101	-0,10425
Латвія	0,407808	0,12613	0,000603
Сербія	0,146982	0,241013	0,153058
Угорщина	-0,21135	-0,09694	0,105383
Литва	-0,59717	-0,23582	0,455591
Хорватія	-0,11715	-0,63815	-0,10617
Словенія	-0,19844	-0,02997	0,286165
Польща	-0,19173	0,149923	-0,16199
Румунія	0,253933	0,390434	0,667617
Україна	-0,25869	-0,20643	-0,30047
ЄС	0,670051	0,602338	-0,33085

Розраховано автором

Результати розрахунків для кожної з країн ЄС, у цілому по ЄС, а також по Україні, наведено в таблиці 1.

Представимо результати розрахунку для ЄС та України у вигляді рівняння:

$$Y_{\text{ЄС}} = 0,670051X_1 + 0,602338X_2 - 0,33085X_3$$

$$Y_{\text{Україна}} = -0,25869X_1 - 0,20643X_2 - 0,30047X_3,$$

де X_1 – консолідовані державні витрати у відсотках від ВВП;

X_2 – плата користувача за використання у відсотках від ВВП;

X_3 – дохід від міжбюджетних трансфертів у відсотках до ВВП.

Слід зазначити, що позитивний і вагомий вплив на пряме іноземне інвестування в цілому по ЄС мають такі показники децентралізації, як консолідовані державні витрати та плата користувача за використання. Для України процеси децентралізації поки що ніяк не впливають на покращення інвестиційної привабливості країни.

Висновки

1. Проведено моделювання впливу процесів децентралізації влади на інвестиційну привабливість країн ЄС та України за допомогою таких показників, що свідчать про стан децентралізації в окремих країнах як: (а) консолідовані державні витрати у відсотках від ВВП (Consolidated expenditure); (б) дохід від міжбюджетних трансфертів у відсотках до ВВП (Intergovernmental transfer revenue as a share of total revenue); (в) плата користувача за використання у відсотках від ВВП (User fees).

2. Встановлено, що Україна за трьома показниками в цілому відповідає аналогічним показникам по іншим країнам ЄС. Для розрахунку впливу процесів децентралізації влади на інвестиційну привабливість країн ЄС та України використано показник прямих іноземних інвестицій. Встановлено, що постійний притік прямого іноземного інвестування за 2010-2020 рр. притаманний найбільш розвинутим країнам ЄС – Австрія, Данія, Франція, Німеччина, Нідерланди, Швеція, Іспанія, Люксембург, Італія, Бельгія. Всі інші країни, в тому числі Україна за досліджуваний період зазнали більше відтік прямого іноземного інвестування.

3. За результатами побудови кореляційно-регресійної моделі зроблено висновок, що позитивний достатньо вагомий вплив на пряме іноземне інвестування в цілому по ЄС мають такі показники децентралізація як консолідовані державні витрати та плата користувача за використання. Для України процеси децентралізації поки що ніяк не впливають на покращення інвестиційної привабливості країни.

Слід відзначити, що в межах країн Європейського Союзу наявні переконливі свідчення позитивного впливу окремих показників децентралізації — зокрема консолідованих державних витрат і плати користувача за використання — на рівень залучення прямих іноземних інвестицій. Натомість для України на поточному етапі процеси децентралізації не демонструють істотного впливу на підвищення інвестиційної привабливості.

Література:

1. OECD Fiscal Decentralisation Database. URL: <https://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database/>
2. International monetary fund. URL: <https://data.imf.org/?sk=1c28ebfb-62b3-4b0c-aed3-048eeebb684f> Net foreign direct investment in current prices (US dollars). URL: <https://knoema.com/atlas/topics/Economy/Balance-of-Payments-Capital-and-financial-account/Net-FDI?origin=ru.knoema.com>
3. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Державна фіскальна служба України. URL : <http://sfs.gov.ua/ms/>.

*Науковий керівник: доктор економічних наук,
професор Матюшенко Ігор Юрійович*

Тези надійшли до редакції
24.05.2025